

Семинар: Социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији

18. јун 2013. године

Београд

Оперативни закључци

Међуресорсна питања

- Стратегија за унапређивање положаја Рома у Републици Србији усвојена је 2009. године. Акциони план за период до 2015. године усвојен је у јуну 2013 године. У намери да осигура транспарентност, Влада ће подносити годишње, јавне извештаје о напретку реализације Стратегије и Акционог плана, како би осигурала транспарентан процес имплементације.
- Канцеларија за људска и мањинска права, у сарадњи са Тимом за социјално укључивање и смањење сиромаштва, надлежна је за свеукупан процес координирања реализације ових оперативних закључака, као и за припрему годишњих јавних извештаја о процесу реализације Стратегије и Акционог плана.
- Постављен је чврст основ за одрживо унапређење положаја Рома, посебно у секторима образовања и здравства. Сада је потребно усредсредити се на подизање степена делотворности усвојених мера и боље их повезати са доступним и будућим изворима финансирања, укључујући и донаторска средства. Од важности је да стратешка документа Владе и Европске комисије за програмирање финансијске помоћи садрже мере за унапређење положаја Рома.
- Поздравља се оснивање Савета за унапређење положаја Рома и имплементацију Декаде инклузије Рома 20. маја 2013.године. Савет ће периодично надгледати имплементацију Акционог плана, омогућити размену примера добре праксе у области инклузије Рома и вршити оцену делотворности Акционог плана, са циљем унапређења заснованог на искуствима стеченим у току имплементације Акционог плана.
- Вршиће се координирано прикупљање и обрада аналитичких података, кроз јединствено (*one-stop-shop*) тело, са циљем обједињавања података, омогућавања циљаних истраживања о положају Рома и пружања доследних података свим заинтересованим странама, првенствено министарствима и агенцијама Владе, у складу са законом који регулише заштиту података о личности.
- Мрежа ромских координатора даље ће се развијати и јачати, укључујући повећање њиховог броја у општинама где је то потребно. У циљу унапређења положаја Рома, ромски координатори блиско ће сарађивати са другим релевантним државним механизмима. Да би се унапредила активна инклузија Рома, надлежне институције успоставиће механизме за

интегрисани модел пружања услуга социјалне заштите који обавезује центре за социјални рад и Националну службу за запошљавање да активније трагају за решењима за активацију радно способних корисника, а који континуирано примају материјалну социјалну помоћ.

- Медији ће бити подстакнути да преузму активнију улогу у области промовисања позитивније слике о ромској заједници. Да би се подигла свест о правима Рома, као и да би се Роми информисали о релевантним административним процедурама за унапређење свог положаја, биће покренуте медијске кампање намењене националним институцијама, општинским органима и општој јавности.
- Европска комисија, као и други донатори као партнери у овом процесу, наставиће да пружају подршку на транспарентан начин, укључујући и стратешку и стручну подршку, као и финансијску помоћ, која ће бити усмерена на иницијативе, мере и програме за даље унапређење положаја Рома у Републици Србији и другим земљама Западног Балкана.
- Недавно покренут пројекат у оквиру ИПА фондова за 2012. годину (ИПА 2012), као и остали релевантни пројекти, попут предстојећег пројекта стамбених решења и подршке општинама у оквиру ИПА 2013, произашли из закључака са Семинара о социјалном укључивању Рома одржаног у јуну 2011. године¹, биће спроведени према предвиђеном временском распореду.
- Европска комисија ће током целокупног трајања процеса приступања Србије Европској унији, укључујући активности у оквиру Поглављу 23. које се односи на правосуђе и основна права, наставити пажљиво да прати напоре које Србија улаже у унапређење положаја Рома.
- Програми активне инклузије Рома које финансира Република Србија биће боље повезани са средствима опредељеним за велике инфраструктурне пројекте.

Упис у матичне књиге: приступ личним документима

- Кроз годишње извештаје Владе, наставиће се са праћењем стања у области остваривања права на накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених и пријаву пребивалишта, односно боравишта, укључујући и број лица уписаних у ове евиденције по основу поступака прописаних Законом о матичним књигама, Законом о допунама Закона о ванпарничном поступку и Законом о пребивалишту и боравишту грађана. Завршетак процеса уписа такозваних „правно невидљивих“ лица предвиђен је за крај 2015. године.
- Вршиће се праћење стања у области остваривања права на упис чињенице држављанства сагласно одредбама Закона о држављанству Републике Србије. Упис чињенице држављанства биће спроведен у складу са Акционим планом за имплементацију

¹ Видети: http://www.inkluzija.gov.rs/?page_id=6071

Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији до 01.01.2015. године увођењем мера за пружање правне помоћи подносиоцима захтева и приоритетним решавањем у поступцима за утврђивање држављанства Републике Србије. Пратиће се питање пријаве пребивалишта и боравишта и издавања личних докумената, у складу са одредбама претходно поменутог Акционог плана, укључујући и упис чињенице држављанства у матичне књиге рођених.

- Споразум о разумевању закључен између Министарства правде и државне управе, Заштитника грађана и Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице – Представништва у Србији, ради решавања питања уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених припадника ромске националне мањине биће у потпуности реализован.
- Релевантни органи и министарства наставиће да пружају подршку удружењима чија је област деловања унапређење људских и мањинских права, кроз активности упознавања припадника ромске националне мањине са правима из области личног статуса грађана и активности пружања бесплатне правне помоћи припадницима ромске заједнице у овим поступцима.

Образовање

- Кључне мере су већ усвојене: обучено је и запослено 170 педагошких асистената. Влада ће подржати ширење мреже педагошких асистената и њихови описи послова ће бити усклађени како би се омогућила доследност и повећала делотворност. На основу анализе коју ће спровести надлежна тела Владе, биће ангажован додатни број педагошких асистената, на основу утврђених потреба. Ова радна места биће систематизована и уведена у национални оквир квалификација.
- Органи на националном и локалном нивоу истражиће узроке раног напуштања школовања и увешће системске мере подршке на нивоу локалних самоуправа као део система социјалне заштите, и система подршке унутар школа.
- Општине ће обезбедити сарадњу између свих постојећих механизма инклузије Рома на локалном нивоу, укључујући и интерресорне комисије, како би заједнички деловали у правцу унапређења образовног статуса Рома, превасходно путем подршке њиховом упису у школе и спречавању раног напуштања школовања. Министарство задужено за образовање обезбедиће свеобухватни упис ромске деце у редовне школе, односно припремни предшколски програм (ППП). Број деце која упишу и заврше основно и средње образовање биће повећан, што ће такође допринети смањењу прераног напуштања школовања. Цивилно друштво ће пратити имплементацију ових активности и упозоравати на потенцијалне недостатке у систему.
- Рано образовање деце од три до пет година биће унапређено кроз систем подршке детету, уместо установи, и развијено путем: подршке програмима развоја у раном детињству и

увођења интегрисаних, специјализованих и додатних програма у предшколско образовање, ради успостављања активног укључивања већег броја ромске деце и родитеља у програме раног развоја којима ће бити обухваћено најмање 40% ромске деце (од тога најмање 40% девојчица); подршке раду интерресорних комисија да би се подржало инклузивно образовање деце и повећао број ромске деце у образовном систему.

- Спречити формирање сегрегираних одељења/школа. До краја 2013. године биће усвојен и спроведен законодавни акт (подзаконски акт) о мерама за спречавање дискриминације у образовним установама.
- Исходи образовања за ромске ученике биће унапређени кроз кохерентан систем подршке за ученике у основним и средњим школама, као што су додатна, допунска и припремна настава, менторство, туторство, подршка педагошких асистената, унапређење школског етоса и активно укључивање родитеља. Најмање 60% ученика из осетљивих група, што подразумева велики број ученика ромске националности (од чега најмање 40% девојчица), постићи ће просечан академски успех ученика у образовној установи коју похађају до 1. јануара 2015. године.
- Програми превенције осипања деце из образовног система биће додатно развијани, посебно кроз успостављање програма менторства и стипендија широм Србије за ученике и студенте. Биће успостављен систем мониторинга и евалуације са циљем унапређења ефикасности и квалитета образовног система, укључујући и високо образовање. У циљу што прецизнијих статистичких података о похађању образовања, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, школе и педагошки асистенти припремаће и достављаће извештаје.

Запошљавање

- Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, као и органи на централном и локалном нивоу активно ће промовисати и реализовати политике и мере усмерене на повећавање стопе запослености Рома, са посебном пажњом на Ромкињама. Једна од конкретних активности биће и расписивање јавних позива за samozapoшљавање и јавне радове усмерених на Роме.
- Закони који се односе на социјално предузетништво, посебно у погледу задруга и социјалних предузећа које ангажују ромско становништво, биће ревидирани и допуњени по потреби. У циљу активне подршке социјално одговорним пословним изборима, биће размотрено пружање одговарајућих подстицаја фискалне и административне природе.
- Даље ће се стимулисати запошљавање Рома у институцијама на локалном и националном нивоу, а Национална служба за запошљавање (НСЗ) ће наставити да сарађује са организацијама цивилног друштва, укључујући и локални ниво, у правцу решавања питања запошљавања Рома. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике и НСЗ ће

осигурати примену примера добре праксе сарадње и у другим општинама, као и подизање свести о могућностима за запошљавање Рома.

- Афирмативне мере, као и финансијска и нефинансијска подршка, као што су мали грантови и јавно-приватно партнерство, биће развијане и институционализоване са циљем подршке запошљавању и лакшем отпочињању одрживих пословних активности Рома и Ромкиња.
- Цивилно друштво, а посебно ромске организације, допринеће информисању о могућностима запошљавања и, уз њихову помоћ, информативна мрежа ће бити оснажена како би се осигурало информисање што већег броја припадника ромске националности о могућностима запошљавања.

Социјална и здравствена заштита

- Спровођење законских одредби којим се омогућава пријава места пребивалишта на адреси центра за социјални рад, као начина да се испуни захтев за пријавом адресе боравишта или пребивалишта при подношењу захтева за издавање личних докумената, биће у надлежности Министарства рада, запошљавања и социјалне заштите и Министарства унутрашњих послова, са циљем да се у потпуности осигура пријава подносилаца захтева. У оквиру пружања социјалних и здравствених услуга, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике и Министарство здравља уложиће посебне напоре у циљу подизања свести локалних органа о овом питању, како би се омогућио потпуни приступ социјалним и здравственим услугама, спречила дискриминација, те обезбедила козистентна примена релевантних закона.
- До овог момента, запослено је 75 здравствених медијаторки у здравству у 59 општина. У наредном трогодишњем периоду биће опредељена додатна средства за запошљавање медијаторки, на основу анализе о потребама која ће бити спроведена од стране надлежних тела Владе, а у циљу унапређења приступа овим услугама од стране корисника. Ова радна места биће „систематизована“ и уведена у национални оквир квалификација. Такође, биће израђени модули за формално образовање, номенклатура занимања и биће реализовано запошљавање здравствених медијаторки као здравствених сарадника у домовима здравља.
- Информације из базе о Ромима и Ромкињама Министарства здравља ће, унапређењем софтвера Министарства, а поштујући Закон о заштити података о личности, бити подељене са релевантним секторима са циљем постизања једноставнијег и садржајнијег одговора социјалних служби по питању социјалног укључивања Рома и Ромкиња од стране установа социјалне заштите. Податке из базе ће користити Министарство рада, запошљавања и социјалне политике и Министарство просвете, науке и технолошког развоја.
- Припадници ромске заједнице биће запошљавани у центрима за социјални рад, у складу са потребама и траженим образовним квалификацијама. У наредном трогодишњем периоду

биће опредељена додатна средства за ангажовање већег броја социјалних радника. Министарство задужено за област социјалне политике наставиће са активностима на реализацији кампање за упознавање припадника ромске националне мањине са начином остваривања права на упис у матичну књигу рођених.

- Локални протоколи за заштиту ромске деце која живе и раде на улици биће развијени и институционализовани. Такође, одржива финансијска подршка биће обезбеђена за спровођење услуга у градској заједници, као што су прихватилишта, која олакшавају заштиту и социјално укључивање деце.
- У наредне две године министарство задужено за област социјалне политике, у сарадњи са другим релевантним актерима, наставиће са спровођењем активности везаних за насиље у породици, спроводиће мере против трговине људима и просјачења (злоупотребе деце), као и акције за наставак деинституционализације установа.

Становање

- Велики број Рома и Ромкиња живи у веома лошим условима, често без текуће воде или струје. До краја 2013. године биће усвојен адекватни законодавни оквир о принудним расељењима, у складу са релевантним међународним стандардима, којим ће бити дефинисани услови који морају бити испоштовани у таквим случајевима. Приручник и смернице, са посебним освртом на улоге и обавезе локалних самоуправа биће припремљени и достављени свим релевантним административним актерима. Влада ће вршити надзор над спровођењем прописа у општинама Републике Србије.
- Влада ће обезбедити ефикасну и делотворну имплементацију Националне стратегије социјалног становања, у складу са одредбама Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима.
- Влада и општински органи уложиће напоре да законски регулишу постојећа неформална ромска насеља или да идентификују локације за њихову релокацију, у складу са горе поменутих правних одредбама. У случајевима када је релокација неопходна, иста ће се спроводити тек након што су житељи довољно раније обавештени о томе, уз потпуно поштовање њихових људских права и у складу са међународним стандардима. Влада ће израдити обавезујући приручник /закључке којим се дефинишу поступци надлежних органа у случајевима релокације неформалних насеља и о истима обавестити органе власти на локалном нивоу и доставити им наведени документ.
- Општинске власти ће ажурирати стратегије и акционе планове на локалном нивоу како би укључили тачније податке о становницима неформалних насеља и како би предложили мере за регулисање и консолидовање животних услова у постојећим неформалним насељима.

- У погледу спровођења стамбених програма, Влада ће одредити средства за изградњу додатних стамбених јединица. Та средства биће допуњена средствима из општинских буџета и донација.
- Укупно 20 општина које ће бити корисници пројеката у оквиру ИПА 2012. и 2013. оствариће циљеве дефинисане пројектима до уговореног датума, укључујући пре свега развој локалних акционих планова.

Слобода кретања

- Влада Републике Србије наставиће активно да прати и реализује решења за проблем злоупотребе безвизног режима са којим се суочава изванредан број земаља чланица ЕУ. Потребно је наставити са активностима намењеним подизању свести Рома о ризицима злоупотребе безвизног режима.
- Ромске организације цивилног друштва биће подстакнуте да наставе своје кампање усмерене на информисање Рома и Ромкиња о поступку реадмисије.
- Континуирања сарадња са Европском унијом биће обезбеђена у области размене информација и обавештавања о броју лица која улазе у и излазе из ЕУ. Сарадња ће бити интензивиранија и преко Комисије за мониторинг безвизног режима са ЕУ.
- Национални органи континуирано ће пратити кретања у погледу броја тражилаца азила, као и броја повратника по Споразуму о реадмисији са земљама чланицама ЕУ, укључујући и израду миграционих профила и ажурирање статистичких података.
- Распоживи ресурси надлежних органа на националном и локалном нивоу биће усмерени ка одрживој интеграцији свих повратника и њихових породица, кроз олакшан приступ свим услугама у систему образовања, здравља и социјалне заштите. Истовремено, расположива средства претприступних фондова ЕУ и других донатора, као и расположива буџетска средства, биће коришћена са циљем подстицаја економског оснаживања и становања најосетљивијих повратника.
- Повратници ће бити детаљно информисани о могућностима након повратка. Координирани приступ биће обезбеђен кроз пружање психосоцијалне и здравствене подршке, као и кроз омогућавање приступа смештају.